

Internationaal strafrecht

Na de tweede wereldoorlog zijn de Verenigde Naties opgericht. Ook zijn we in Europa gaan samenwerken op economisch gebied. Daarnaast zijn **internationale misdrijven** nu strafbaar. Dit zijn misdrijven tegen de gehele mensheid, die strafbaar zijn gesteld door internationale straftribunalen en strafhoven. Hieronder vallen oorlogsmisdrijven, misdrijven tegen de menselijkheid en genocide (core crimes). Wat deze misdrijven precies inhouden werd vooral duidelijk door de tribunalen van Rwanda en Joegoslavië en later het Internationaal Strafhof.

Voorbeelden van internationale misdrijven zijn het geweld in Congo, de genocides in Rwanda en Srebrenica, het geweld van ISIS, de Holocaust en het Apartheidsregime in Zuid-Afrika. Het gaat om extreem en structureel geweld. Bijna altijd zijn er heel veel mensen bij betrokken, bijvoorbeeld tijdens een oorlog. Hiermee is er natuurlijk ook een groot aantal slachtoffers, mede dankzij de collectieve betrokkenheid. Vaak is de staat bij het geweld betrokken. Daarom is het heel lang ook niet door criminologen onderzocht, de staat definieert immers op nationaal niveau wat criminaliteit is. Maar binnen het internationale strafrecht kan er ook sprake zijn van state crime. Juridisch wordt dit ook wel **systemcriminaliteit** genoemd.

De eerste verklaringen na WOII voor het geweld waren dat de daders geestelijk gestoord moesten zijn, of sadisten moesten zijn. Er moest wel iets mis zijn met 'hun'. Zo distantiëren mensen zich van de daders. Maar omdat er zoveel mensen bij betrokken waren, was deze verklaring onhoudbaar. Het percentage van geestelijk gestoorde in de wereld was veel kleiner dan het aantal daders in de oorlog. De volgende verklaring was dat ze wel een crimineel verleden moesten hebben, of in ieder geval een historie van sociaal gedrag, maar ook dat bleek niet houdbaar. Het waren hele gewone mensen.

Adolf Eichmann was de belangrijkste persoon verantwoordelijk voor de uitvoering van de genocide. Hij besliste er niet over, maar werkte het plan uit en verzorgde het transport van de joden naar concentratiekampen. De topmensen die in Neurenberg terecht stonden, wezen in de rechtszaak naar hem. Iedereen verwachtte voor zijn proces dat hij een monster moest zijn. Maar toen hij in de rechtszaal stond, was het een klein mannetje, en het enige wat hij zei was dat hij zijn bevelen had opgevolgd. Hannah Arendt beschreef hem als iemand die gedreven was door conformisme, **discipline** en loyaliteit. Hij kon met de genocide instemmen, maar hij was niet fanatiek tegen het jodendom. Hij was gewoon een radar in een grote machine. Raul Hilberg en Zygmunt Baumann hebben belangrijk onderzoek gedaan naar de rol van de bureaucratie. Zij stellen dat de daders in WOII eigenlijk degenen achter het bureau waren. De mensen die alles organiseerden.

Milgram experiment

Stanley Milgram heeft het Milgram experiment gedaan, waarmee hij wilde bewijzen dat mensen niet zomaar bevelen opvolgen. Hij zei tegen de deelnemers dat ze meededen aan een test die het effect van pijn op je geheugen wilde testen. Uiteindelijk bleek dat twee derde van de deelnemers bereid was een dodelijke elektrische schok toe te dienen, met aansporing van iemand in een wit pak. Je zag dat de deelnemers wel van streek waren dat ze het moesten doen. Het is niet zo dat wij als mensen iets inherent kwaads in ons hebben. Een verklaring voor het verloop van het experiment was de impliciete druk die we voelen om te gehoorzamen aan een autoriteit. Twee normen strijden tegen elkaar:

gehoorzaamheid en anderen geen pijn doen. Uiteindelijk kozen veel mensen voor **gehoorzaamheid**. Mogelijk door hun vertrouwen in autoriteit. Een tweede belangrijke reden is dat we de verantwoordelijkheid ook naar deze autoriteit toeschuiven. Een derde reden is dat de deelnemers er heel geleidelijk in betrokken werden, het begon met 15 volt. Elke ronde kwam er 15 volt bij, en daarom was het heel moeilijk om de grens te bepalen van wat acceptabel is. Als je eenmaal doorgaat ben je geneigd steeds verder door te gaan. Op het moment dat je stopt erken je voor jezelf dat je misschien veel eerder moest stoppen. En we erkennen niet graag onze fouten. Doorgaan is rechtvaardigen wat je tot dan toe gedaan hebt.

Context

Als je het gedrag van daders wilt verklaren moet je naar de context kijken:

- Ideologische context (terroristen worden gezien als slechte mensen, of joden als mensonwaardig).
- Institutionele context (meeste daders zijn leden van het leger, de politie of veiligheidsdiensten).
- Politieke context (vaak tijdens een periode van politiek geweld, zoals een oorlog of revolutie).

Vanuit de context zie je een bepaalde druk op daders om binnen die context te vechten tegen de vijand. Als een hele staat een bepaalde ideologie volgt, wordt die druk alleen maar groter. Vaak voelen daders na hun eerste moord of verkrachting medelijden en geschoktheid. Dan treedt **cognitieve dissonantie** in werking. Er zijn twee conflicterende gedachten, of daden en gedachten conflicteren. Veel daders in Nazi Duitsland wilden een betere wereld bereiken. Ze dachten een goed persoon te zijn, maar ze zagen dat ze iets verkeerd deden. Dan verander je je gedachten of je handelen. De makkelijkste optie is natuurlijk je gedachten. In deze situatie overtuigen mensen zichzelf dat wat ze doen niet zo slecht is. Uiteindelijk wennen daders volledig aan wat ze doen. Ze passen zichzelf en hun gedachten aan, aan hun omgeving. Zo raken ze steeds verder verstrikt in wat ze doen. Ze omarmen de ideologie en **radicalisering**. Een separate werkelijkheid wordt gecreëerd waarin het lijkt alsof ze iets goeds doen. Dit wordt gekwalificeerd als 'crime of obedience'. Mensen doen iets op bevel en ze denken dat doen wat van hun verwacht wordt het juiste is. Een belangrijk verschil met misdrijven als bijvoorbeeld diefstal is dat het gedrag hier voortkomt uit gehoorzaamheid en niet uit deviantie.

Amerika

Abu Ghraib is een Iraakse gevangenis. Beelden van mishandeling en vernedering in die gevangenis zijn openbaar geworden. Gevangenen worden naakt vastgehouden, er wordt misbruik gemaakt van hun angst voor honden en ze worden vernederd door lachende vrouwelijke Amerikaanse soldaten. Deze mishandelingen en vernederingen waren heel structureel. De eerste reactie op deze beelden was publieke **verontwaardiging**. Amerika verdedigde dit soort handelingen door het doen van een beroep op de oorlogssituatie tegen het terrorisme. De rechten van de gevangenen werden ingeperkt en het begrip foltering werd restrictief geïnterpreteerd. Uiteindelijk bleek dat Rumsfeld toestemming had gegeven voor sensorische deprivatie (permanent licht uit), het structureel onthouden van slaap wat leidt tot volledige uitputting, het gedwongen scheren (het houden van een baard is religieus voor islamieten) en het gedwongen ontkleden (ook dit is extra gevoelig in hun cultuur). Ook gaf hij toestemming voor het gebruik van stress posities (dagenlang moeten staan) en de exploitatie van fobieën (zoals honden). Dit is overduidelijk in strijd met internationaal recht. Als dit soort procedures eenmaal standaard worden en deze methoden op alle gevangenen worden toegepast, wordt het gewoon routine. Zo ontstaat een gedoogcultuur.

Daders gebruiken **neutralisatietechnieken** ter rechtvaardiging van het overtreden van regels:

- Ontkenning van verantwoordelijkheid.
- Ontkenning van de schade en het nadeel.
- Ontkenning van het slachtoffer.
- Veroordeling van veroordelaars.
- Beroep doen op hogere plichten.

Bush heeft ter rechtvaardiging van de ‘war on terror’ bijna al deze technieken gebruikt: ‘de terroristen zijn verantwoordelijk, niet Amerika. Als we dit niet doen, komt er alleen maar meer terrorisme. Ik heb de plicht om Amerika veilig te houden.’ Uiteindelijk zijn de mensen die de bevelen hebben uitgevoerd veroordeeld en hebben de presidenten en leiders promotie gekregen. Er zijn allerlei rapporten hierover geschreven, maar dat heeft geen politieke consequenties gehad.

HC 6B, 10-10-2019

Witteboorden- en organisatiecriminaliteit. Leertheorie en differentiële associatie. Stigmatiseringstheorieën.

Witteboorden en organisatiecriminaliteit

Dit onderwerp kwam naar boven in de jaren 30. Het uitgangspunt was dat criminaliteit voortkomt uit armoede. Daarmee werd ook geïmpliceerd dat criminaliteit niet voorkwam in de hoge sociale klasse. Men dacht toen erg in een twee-klassen-maatschappij. Je inkomen bepaalde je aanzien en status. De president van de Amerikaanse vereniging voor criminologie, Edwin Sutherland, verweet bij zijn rede de criminologie en deze klassen-bias. Uiteindelijk worden veel criminele gedragingen ook door zakenmensen gedaan. Hij noemde dit **white collar crime**: ‘crime committed by a person of respectability and a high social status in the course of his occupation’.

Er is bij dit soort misdrijven sprake van machtsmisbruik en vertrouwensmisbruik. De unanieme aanname in die tijd was dat er sprake was van criminaliteit als vervolging heeft plaatsgevonden, maar volgens Sutherland was dat een veel te nauw criterium. Witteboordencriminaliteit wordt niet altijd vervolgd. Ook is de schade vaak moeilijk te bepalen. Volgens hem is het onderscheidende criterium niet of het wordt vervolgd, maar of het vervolgbaar is. En ten tweede of er sprake is van **maatschappelijke schade**. Deze schade is vaak veel groter en structureler dan bij bijvoorbeeld straatscriminaliteit.

In zijn tijd veroorzaakte dit een enorme provocatie. Maar het zorgde wel voor meer onderzoek in de criminologie. Veel van dit soort zaken bleken niet in het strafrecht te worden afgedaan. Nu is het één van de kernthema’s binnen de criminologie. Bij het begrip witteboordencriminaliteit gaat het om criminaliteit voor eigen gewin of om criminaliteit namens het bedrijf, met als doel positieve gevolgen voor het bedrijf. Dit eerste heet occupational crime (werknemerscriminaliteit), het tweede heet corporate crime (organisatiecriminaliteit). Uiteindelijk is het verschil in sociale status niet meer het onderscheidende kenmerk, maar juist het bedrijf. Meestal spreken we van **organisatiecriminaliteit** als overkoepelend begrip. Hieronder vallen dan de misdrijven die individueel of groepsgewijs door leden van een gerespecteerde en bonafide organisatie worden gepleegd binnen het kader van de uitoefening van organisatorische zaken.

Er zijn verschillende type overtredingen:

- Administratieve overtredingen (niet verstrekken van informatie).
- Milieugerelateerde overtredingen (milieuwetgeving).
- Financiële overtredingen (illegale betalingen of belastingfraude).
- Werkgerelateerde overtredingen (Arbowetgeving).

- Productgerelateerde overtredingen (fouten in productieproces of eindproduct).
- Oneerlijke handel (kartelvorming).

Crisis

De economische crisis (2007-2011) werd geïnitieerd door de instortende huizenmarkt in de VS. Dit kwam doordat bij de verstrekking van hypotheekleningen onverantwoorde risico's waren genomen. Het motief was financieel gewin voor het bedrijf. De interbancaire geldmarkt is opgedroogd, en banken wilden elkaar geen geld meer lenen. Daardoor gingen ze failliet en werden ze overgenomen door andere banken. Veel burgers zijn hierdoor hun spaargeld kwijtgeraakt.

Labeling approach

Maatschappelijke groepen creëren deviantie door het opstellen van regels waarvan overtreding deviantie inhoudt en door het toepassen van deze regels bepaalde groepen en personen als buitenstaanders te labelen. Deviant gedrag is gedrag dat zo gelabeld is. Dit is de definitie van **Howard Becker**. Volgens hem is niks inherent crimineel, maar het is een label. De toeschrijving van het label is daarom bepalend.

Labeling als crimineel kan leiden tot aantasting van het zelfbeeld en kan zo de drempel tot het opnieuw plegen van deviant gedrag verlagen. Dit is het **stigmatiseringsconcept**. Met name voortdurende stigmatisering kan leiden tot aanpassing van het zelfbeeld en uiteindelijk tot een geschonden identiteit. Het toepassen van het strafrecht is waar deze stigmatisering plaatsvindt. **Secundaire deviantie** ontstaat als individuen door stigmatisering zichzelf gaan zien als deviant en daarnaar gaan leven. Zo kan het gedrag structureel worden en deel worden van de identiteit. Je moet daarom een onderscheid maken met primaire deviantie. **Reintegrative shaming** maakt onderscheid tussen disintegratieve shaming (gericht op stigmatisering en veroordeling) en reintegratieve shaming. Bij dit laatste wordt het gedrag ook publiekelijk afgewezen, maar met als doel om bij de betrokkenen berouw op te roepen. Het is gericht tegen het gedrag, niet tegen de dader.

Differentiële associatietheorie

Deze theorie is door Sutherland ontwikkeld. Het is niet gebaseerd op de aanname dat deviant gedrag het gedrag is dat wij zo noemen. Crimineel gedrag is volgens de theorie het gevolg van invloeden uit de **sociale omgeving**. Het wordt aangeleerd in de interactie met anderen. Het gaat niet over imitatie van dat gedrag, maar over het leren van technieken en vaardigheden en ook van motivaties, rationalisaties en morele opvattingen. Hoe vaker mensen aan andere criminelen en aan criminele definities worden blootgesteld, des te meer kans is er op crimineel gedrag.

Onzichtbaarheid en ontkenning van organisatiecriminaliteit veroorzaakt en verstevigt de criminaliteit (differentiële associatie). De maatschappelijke beschadiging van het aanzien en de identiteit van de organisatie leidt tot minder criminaliteit. De consequentie van deze beschadiging is immers dat de cultuur van de organisatie moet worden aangepast.